

СВІТОВІ ЕКОНОМІЧНІ ТРЕНДИ

DOI: [http://doi.org/10.31617/1.2026\(166\)01](http://doi.org/10.31617/1.2026(166)01)
УДК 330.3(061.1СЄ+477)=111

МАЗАРАКІ Анатолій

<https://orcid.org/0000-0003-1817-0510>

д. е. н., професор, ректор
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
rector@knute.edu.ua

МЕЛЬНИК Тетяна

<https://orcid.org/0000-0002-3839-6018>

д. е. н., професор, завідувач кафедри
міжнародного менеджменту
Державного торговельно-економічного
університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
t.melnyk@knute.edu.ua

MAZARAKI Anatolii

<https://orcid.org/0000-0003-1817-0510>

Doctor of Sciences (Economics),
Professor, Rector of State University
of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
rector@knute.edu.ua

MELNYK Tetiana

<https://orcid.org/0000-0002-3839-6018>

Doctor of Sciences (Economics),
Professor, Head of the Department
of International Management
State University of Trade and Economics
19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
t.melnyk@knute.edu.ua

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ – УКРАЇНА: ПОШУКИ НОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Проведено комплексний аналіз впливу сучасної геополітичної турбулентності на економіку Європейського Союзу та України. У контексті посилення глобальної нестабільності, ескалації війни росії проти України, трансформації енергетичних ринків і зростання ролі США як геоекономічного гравця висвітлено глибину та багатовимірність викликів для макроекономічної стабільності, енергетичної безпеки та структурної цілісності європейського економічного простору. Дослідження базується на гіпотезі, що геополітична турбулентність останніх років зумовила значний, але диференційований вплив на економіку ЄС та України. Методологічну базу дослідження формують системний підхід, порівняльний аналіз, статистичні методи оцінювання макроекономічних та енергетичних показників, а також структурно-функціональний і причинно-наслідковий аналіз. Охарактеризовано динаміку ключових макроекономічних показників ЄС і України під впливом зовнішньополітичних шоків. Встановлено, що геополітична напруга, порушення

THE EUROPEAN UNION AND UKRAINE: IN SEARCH FOR A NEW ECONOMIC REALITY

A comprehensive analysis of the impact of contemporary geopolitical turbulence on the economy of the European Union and Ukraine has been conducted. In the context of increasing global instability, the escalation of Russia's war against Ukraine, the transformation of energy markets, and the growing role of the USA as a geo-economic player, the depth and multidimensionality of challenges to macroeconomic stability, energy security, and the structural integrity of the European economic space are highlighted. The study is based on the hypothesis that the geopolitical turbulence of recent years has caused a significant but differentiated impact on the economy of the EU and Ukraine. The methodological basis of the research is formed by a systemic approach, comparative analysis, statistical methods for assessing macroeconomic and energy indicators, as well as structural-functional and cause-and-effect analysis. The dynamics of key macroeconomic indicators of the EU and Ukraine under the influence of foreign policy shocks are characterized. It has been established that geopolitical tension,

Copyright © 2026. Автор(и). Це стаття відкритого доступу, яка розповсюджується на умовах ліцензії [Creative Commons Attribution License 4.0. International License \(CC-BY\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

ланцюгів постачання, санкційна політика та збройна агресія РФ стали чинниками гальмування економічного зростання в ЄС та обмеженого відновлення української економіки. Досліджено основні канали впливу геополітичних факторів на економіку ЄС: зростання оборонних витрат, підвищення інфляційного тиску через енергетичні шоки, переорієнтацію торгівлі, зниження інвестиційної активності та дестабілізацію логістики. Зосереджено увагу на трансформації енергетичних ринків Європи. Окремий акцент зроблено на впливі енергетичної війни на економіку України, зокрема на пошкодженні генеруючих потужностей, зростанні залежності від імпорту електроенергії, зниженні аграрного та промислового виробництва. Оцінено роль зовнішньої фінансової та гуманітарної допомоги у стабілізації макроекономічної ситуації. Запропоновано практичні кроки економічної політики України в умовах триваючих ризиків – від зміцнення енергетичної стійкості до розвитку експортно-орієнтованих кластерів та адаптації до нових вимог інтеграції з ЄС. Також у підсумку наголошено, що досвід 2022–2025 рр. має стати основою для перегляду економічної стратегії України та ЄС у напрямі посилення стратегічної автономії, енергетичної диверсифікації, інвестицій в інфраструктурну стійкість та переосмислення моделей взаємозалежності в умовах зростаючої геополітичної фрагментації.

Ключові слова: геополітична турбулентність, економіка ЄС, економіка України, енергетична безпека, макроекономічні показники, післявоєнне відновлення, санкції, зовнішня політика, інтеграція з ЄС, стійкість економіки.

JEL Classification: F51, F52, F15, Q43, E66.

Вступ

Сучасні світові реалії характеризуються високим рівнем геополітичної турбулентності, що безпосередньо впливає на економічні процеси в Європейському Союзі (ЄС) та Україні. Повномасштабна війна Росії проти України, що триває з 2022 р., суттєво вплинула на економіку регіону, підірвавши постпандемічне відновлення Європи та створивши нові невизначеності щодо майбутнього розвитку. Важливим негативним чинником стала близькість Європи до зони конфлікту. Так, за оцінками Єврокомісії, у 2022–2023 рр. кожне скорочення відстані на 1000 км до України/росії коштувало країнам ЄС близько 2 в. п. річного економічного зростання, а для держав, що межують з Україною, втрати сягали 1.4–1.8 в. п. зростання щороку (*European Economic Forecast – Autumn 2025*, 2025).

disruptions in supply chains, sanctions policy, and armed aggression by the Russian Federation have become factors slowing economic growth in the EU and limiting the recovery of the Ukrainian economy. The main channels of the impact of geopolitical factors on the EU economy were studied: increased defence costs, higher inflationary pressure due to energy shocks, trade reorientation, reduced investment activity, and logistics destabilization. Attention is focused on the transformation of European energy markets. A separate emphasis is placed on the impact of the energy war on the Ukrainian economy, in particular on the damage to generating capacities, the growing dependence on electricity imports, and the decline in agricultural and industrial production. The role of external financial and humanitarian assistance in stabilizing the macro-financial situation is assessed. Practical steps for Ukraine's economic policy under ongoing risks are proposed – ranging from strengthening energy resilience to developing export-oriented clusters and adapting to new requirements for integration with the EU. It is also emphasized in the conclusion that the experience of 2022–2025 should become the basis for revising the economic strategy of Ukraine and the EU towards enhancing strategic autonomy, energy diversification, investments in infrastructure resilience, and rethinking interdependence models in the context of increasing geopolitical fragmentation.

Keywords: geopolitical turbulence, EU economy, Ukrainian economy, energy security, macroeconomic indicators, post-war recovery, sanctions, foreign policy, EU integration, economic resilience.

Водночас війна спричинила масштабний інфляційний шок в ЄС, коли інфляція у 2022–2023 рр. виявилася на 5.9 в. п. вищою за очікувану, при цьому у країнах, близьких до конфлікту, річна інфляція була на 2.2–3.7 в. п. вищою за середню по ЄС. Ці факти підтверджують актуальність дослідження впливу геополітичної турбулентності на макроекономічну стабільність в європейському регіоні.

Окрім війни в Україні, на економіку ЄС та опосередковано на Україну впливають й інші геополітичні зрушення. Світ вступив у період перегрупування сил, що проявляється у формуванні нових торговельних союзів, загостренні конкуренції за ресурси, глобальна торгівля фрагментується на блоки навколо США та Китаю. Зокрема, в останні роки США здійснюють активну торговельну політику шляхом встановлення нових мит, промислової підтримки через *Inflation Reduction Act (2022)*¹ тощо. Це стимулює Європу реагувати власними промисловими ініціативами з метою підтримки конкурентоспроможності. Водночас можливі зміни у зовнішній політиці США додають невизначеності. Так, цьогорічний дискурс на економічному форумі в Давосі засвідчив трансформацію режиму безпекового забезпечення у трикутнику США–ЄС–Україна: на тлі зростання транзакційності та умовності американського залучення Європейський Союз інституціоналізує ширшу роль співгаранта стримування й стійкості у Східній Європі, що переводить відносини ЄС–Україна з переважно інтеграційно-нормативної площини у безпеково-інституційну (*Davos 2026, 2026, January 21*). Подібні висловлювання вказують на ризики послаблення трансатлантичної підтримки, що може мати серйозні наслідки як для безпеки, так і для економіки Європи та України. Отже, це дослідження є вчасним і необхідним для розуміння масштабів впливу геополітичних факторів на економіку ЄС і України та вироблення відповідних стратегій реагування.

Таким чином, геополітична турбулентність, що охопила євроатлантичний простір внаслідок агресії РФ проти України та загострення глобальної конкуренції, створила безпрецедентні виклики для економік ЄС та України. Посилені зовнішні шоки, такі як війна, санкції, енергетична криза, зміна зовнішньої політики ключових гравців (США, Китай) порушили усталені економічні зв'язки, спричинили стрибок інфляції та уповільнення економічного зростання, змусили переглядати пріоритети, зокрема на користь оборонних та енергобезпекових витрат. Економіка ЄС опинилася під загрозою стагфляції у 2022–2023 рр.: різкий стрибок цін на енергоносії й сировину супроводжувався значним падінням виробничої активності. Водночас Україна зазнала колосальних втрат виробничого потенціалу та інфраструктури, втративши значну частку ВВП у 2022 р. У зв'язку з цим постає питання: якою мірою та через які канали геополітична нестабільність впливає на ключові макроекономічні показники ЄС і України, та як цим країнам адаптуватися до нових реалій?

¹ Inflation Reduction Act – Закон США про зниження інфляції.

Для ЄС ця проблема конкретизується у пошуку балансу між необхідністю підтримки України та санкційним тиском на агресора і водночас збереженням власної економічної стабільності. Війна актуалізувала питання енергетичної безпеки Європи, оскільки термінова відмова від російських енергоносіїв призвела до реструктуризації постачань газу, прискореного переходу на відновлювані джерела енергії та потреби інвестувати в енергетичну інфраструктуру. Політиці ЄС довелося вирішувати дилему між короткостроковими витратами (високі ціни на енергоносії, підтримка домогосподарств та бізнесу) та довгостроковими вигодами від підвищеної енергетичної незалежності. Водночас посилилася залежність європейської безпеки від позиції США, що в умовах внутрішньої поляризації в США та можливих політичних змін створює додаткову невизначеність для економічних очікувань у ЄС.

У цих умовах для України виникає подвійний виклик: одночасно необхідно вести війну за рахунок мобілізації внутрішніх ресурсів та зовнішньої допомоги, а також підтримувати функціонування економіки та енергосистеми. Критичною залишається залежність України від зовнішнього фінансування дефіциту та допомоги партнерів у відновленні енергетичної інфраструктури, пошкодженої ударами. Тож постає нагальне питання щодо мінімізації економічних втрат від війни та забезпечення основи для повоєнного відновлення вже зараз, навіть за умов продовження бойових дій.

Отже, центральна проблема дослідження – це виявлення масштабів та механізмів впливу геополітичної турбулентності (передусім війни та пов'язаних з нею глобальних зрушень) на економіку ЄС та України, а також розробка рекомендацій щодо реагування України на нові ризики. Розв'язання цієї проблеми має як науково-теоретичне, так і практичне значення, оскільки дозволить зрозуміти економічні наслідки сучасних геополітичних процесів і окреслити шляхи зміцнення економічної стійкості.

На сьогодні проблематика впливу геополітичної турбулентності на економіку активно досліджується як закордонними, так і українськими вченими. Європейська комісія у осінньому прогнозі 2025 р. зазначала, що економіка ЄС виявилася доволі стійкою. Попри низькі темпи на початку 2020-х, у 2025 р. всі держави-члени очікують позитивних показників, а зростання ВВП ЄС у 2025–2026 рр. прогнозується на рівні приблизно 1.4%. Водночас Комісія наголошує, що "близькість" до затяжної війни росії проти України пригнічує економічні показники ЄС, особливо у країнах, географічно близьких до конфлікту, та вимагає консолідованого посилення обороноздатності та фінансової підтримки України. Подібні висновки підтверджує спеціальне дослідження Єврокомісії щодо впливу війни: країни, що межують з Україною, у 2022–2023 рр. втратили понад 1 в. п. зростання щороку, а їхня інфляція перевищувала середньоєвропейську на кілька відсоткових пунктів (*European Economic Forecast – Autumn 2025*, 2025). Це свідчить, що науковці та аналітики ЄС усвідомлюють високу ціну геополітичної нестабільності для економіки.

Дослідження експертів Європарламенту (*Cinzia Alcidi, 2025*) присвячене траєкторіям розвитку економічних відносин ЄС–США з урахуванням показників торгівлі, інвестицій, продуктивності, формування політики та ризиків для ЄС. Ще в одній праці Європарламенту (*Bottazzi et al., 2025*) проведено оцінку, як торговельні обмеження (тарифи) США можуть вражати економіку єврозони через торгівлю, фінансові канали та премії ризику. У зв'язку з цим автори підкреслюють важливість диверсифікації торгівлі, стимулювання інновацій та обачної монетарної політики для пом'якшення економічної вразливості та підтримки довгострокового зростання.

Експерти аналітичного центру Брейгеля, оцінюючи тарифний шок у 2025 р., комплексно аналізують геополітичні зсуви й економічні наслідки для Європи, зокрема різку зміну торговельного режиму США, та формулюють три контрастні геополітичні сценарії на 2030–2035 рр. для Європи, що відрізняються двома змінними: ступенем інтенсивності геополітичного суперництва між США та Китаєм та здатністю інших великих держав та менших країн організувати міжнародну співпрацю та інституції на основі трьох правил: колапс міжнародної співпраці; назад до світу блоків; переосмислений багатосторонній підхід.

Серед закордонних дослідників варто також відзначити аналітиків МВФ. За їх оцінками, економічний шок від війни хоча й суттєвий, але за прямими макроефектами для розвинених країн він поступається потрясінням часів пандемії. Натомість наголошується на довгострокових наслідках, серед яких структурні зміни у торгівлі, енергетиці та безпекові витрати. Віденський інститут міжнародних економічних досліджень (*WIIW*) (2025, *October 22*) у своєму прогнозі підкреслює, що економіки Центрально-Східної Європи загалом зберігають відносне зростання, але Україна залишається у стані "застряглої у війні економіки" з прогнозом зростання лише близько 2% у 2025 р. Експерти *WIIW* зазначають, що дедалі більші руйнування інфраструктури від російських обстрілів та нестача робочої сили, внаслідок мобілізації й еміграції, суттєво обмежують економічні перспективи України. Також вони застерігають про гібридні загрози у вигляді дестабілізації росією сусідніх країн шляхом застосування дронів, кібератак, диверсійних дій, що підриває довіру інвесторів і може стримувати розвиток східноєвропейських економік.

Українські науковці й аналітичні центри також активно досліджують цю тематику. Центр економічної стратегії (ЦЕС) з березня 2022 р. регулярно надає щомісячні огляди економіки воєнного часу. У публікації за січень 2026 р. ЦЕС відзначає, що у 2025 р. реальний ВВП України зріс лише на 1.8% внаслідок ризиків безпеки, втрати інфраструктури та виробничих потужностей, дефіциту електроенергії та обмеження робочої сили. Проте зростання підтримувалось стійким попитом (ЦЕС, 2026, 16 січня). Водночас наголошувалося на погіршенні ситуації в енергетиці восени 2025 р. через поновлення російських обстрілів об'єктів інфраструктури, що створює додаткові ризики для подальшого зростання.

Українські експерти також обговорюють нові можливості фінансування: зокрема, ідеї конфіскації заморожених російських активів. За даними ЦЕС, загальна сума заморожених активів РФ становить близько 289.5 млрд євро, з яких 180 млрд – у Бельгії, і ЄС розглядає механізм використання цих коштів для допомоги Україні (наприклад, позика 140 млрд євро під гарантії цих активів). Хоча така ініціатива могла б покрити 2–3 роки воєнних видатків України, тривають дискусії щодо оптимальності цього шляху фінансування оборони.

Деякі сучасні праці українських авторів (Ксендзук та ін., 2025; Панковець & Шевчук, 2024; Бенедисюк, 2025) присвячено дослідженню санкцій як засобу зовнішньополітичного впливу. Науковці зауважують, що міжнародні економічні санкції, які запроваджені багатьма країнами демократичного світу з метою примусу російської федерації до миру, хоча і є правильними та скоординованими й завдають деяких економічних втрат економіці країни, однак вони є недостатнім інструментом для досягнення поставленої мети. Причиною цього автори вбачають пристосування економіки російської федерації до санкційного режиму завдяки переважно переорієнтації у зовнішньоекономічних зв'язках на співпрацю з країнами Глобального Півдня, "сірому" імпорту та недостатньому тиску на енергетичний сектор країни, який забезпечує значну частку її доходів, до того ж сучасна система міжнародної безпеки виявилася не зовсім готовою до новітніх викликів, оскільки спирається на інструментарій, що демонструє в сучасних умовах недостатню ефективність.

Окремо слід відзначити внесок українських економістів у стратегічне бачення повоєнного відновлення. У праці *Gorodnichenko та Obstfeld (2026, 26 January)* на основі досвіду Східної Європи обґрунтовано можливі шляхи стрімкого розвитку України після війни через інтеграцію в економічні та безпекові структури Європи. Автори вказують, що поєднання масштабних інвестицій та притоку капіталу шляхом приватних інвестицій та коштів ЄС разом з інституційними реформами здатне забезпечити Україні стале зростання та конвергенцію з ЄС. Таким чином, останні наукові публікації однотайно, з одного боку, зауважують на негативних ефектах впливу геополітичних потрясінь (війна, гібридні загрози, торговельні війни) на економіку, а з іншого – відкривають дискусію про нові можливості та необхідні реформи для адаптації до нових умов.

Метою дослідження є вироблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо мінімізації негативних наслідків та адаптації економічної політики України до нових викликів на базі комплексного аналізу впливу сучасної геополітичної турбулентності на економіку Європейського Союзу та України.

Сформульовано гіпотезу, що геополітична турбулентність останніх років зумовила значний, але диференційований вплив на економіку ЄС та України. Зокрема, економіка ЄС, попри короткострокове уповільнення та шоки, демонструє адаптивність і поступове відновлення завдяки

внутрішній стійкості та консолідованим заходам, тоді як економіка України зазнала глибокого падіння й залишається більш вразливою, проте шляхом адаптації бізнесу до воєнних умов і масштабній зовнішній допомозі також демонструє відносну стійкість.

Методологічну основу статті становлять системний підхід, методи порівняльного, структурного та функціонального аналізу, а також статистичні й аналітичні методи оцінювання макроекономічних та енергетичних показників. У дослідженні використано комплексний підхід до вивчення сучасного стану економіки ЄС в умовах геополітичної нестабільності, трансформацій на європейських енергетичних ринках, а також впливу зовнішніх шоків на економіку України та її енергетичний сектор. Для визначення найбільш уразливих сфер і ступеня залежності України від зовнішньої підтримки застосовано методи причинно-наслідкового, порівняльного та ситуаційного аналізу. Обґрунтування практичних пропозицій щодо економічної політики України в умовах воєнних, енергетичних і фінансових ризиків здійснено на основі прогнозного підходу, узагальнення аналітичних оцінок і розроблення рекомендацій щодо короткострокової стабілізації та довгострокового післявоєнного відновлення.

Структурно стаття складається з чотирьох розділів. У першому проаналізовано поточний стан економіки ЄС в умовах геополітичної нестабільності. Другий розділ присвячено характеристиці змін на європейських енергетичних ринках. У третьому розглянуто вплив зовнішніх шоків на економіку України та її енергетичний сектор з визначенням найбільш уразливих сфер та ступеня залежності від зовнішньої підтримки. Четвертий розділ присвячено практичним пропозиціям щодо економічної політики України в умовах триваючих ризиків (воєнних, енергетичних, фінансових), зокрема короткострокові заходи стабілізації та довгострокові стратегії післявоєнного відновлення.

1. Економіка ЄС під впливом геополітики США

Геополітичний фактор США як безпосередньо, так і опосередковано має відчутний вплив на економічну динаміку ЄС. Заяви Трампа на щорічному Всесвітньому економічному форумі в Давосі добре підсвічують новий тренд у геополітиці – поєднання "транзакційних союзів" і політики примусу. Це означає, що американський президент активно підштовхує Європу до думки, що економіка й безпека більше не розділяються: тарифи, енергополітика, ланцюги постачання й оборонні витрати стають елементами одного торгу, а не "нейтральною" економікою. Унаслідок цього для ЄС посилюється тренд на стратегічну автономію та залучення інструментів антипримусу – від оборонної інтеграції до торговельних важелів.

Зміна у макроекономічних показниках ЄС протягом останніх двох років стала наслідком, з одного боку, власне європейських шоків, зокрема

війни в Україні та енергетичної кризи, а з іншого – реакцією на монетарну, торговельну та санкційну політику США.

Фінансові умови у Європі підпадають під вплив монетарної політики США. Агресивне підвищення Федеральною резервною системою облікової ставки протягом 2022–2023 рр. (до рівня 4.5–5%) призвело до глобального посилення вартості грошей. Це спричинило зміцнення долара щодо євро та відтік капіталів з ринків, що розвиваються, до безпечних активів у США. Для євросони це означало імпорт інфляції внаслідок подорожчання імпорту сировини у доларах США та стримування власного економічного зростання через посилення фінансових умов. Європейський центральний банк теж був змушений підняти ставки, хоча й з відставанням, щоб стримати рекордну інфляцію (10% у євросоні). Однак до середини 2025 р. інфляція в ЄС знижувалася й наблизилася до 2% цільових. За прогнозом Єврокомісії у 2025 р., зазначено, що інфляційний тиск слабшає і ціни поступово стабілізуються. Таким чином, вплив монетарної політики США мав хвилеподібний характер, зокрема спочатку сприяв посиленню інфляції та ослабленню зростання в ЄС, але надалі, після синхронної реакції центробанків, ситуація вирівнялася (рис. 1).

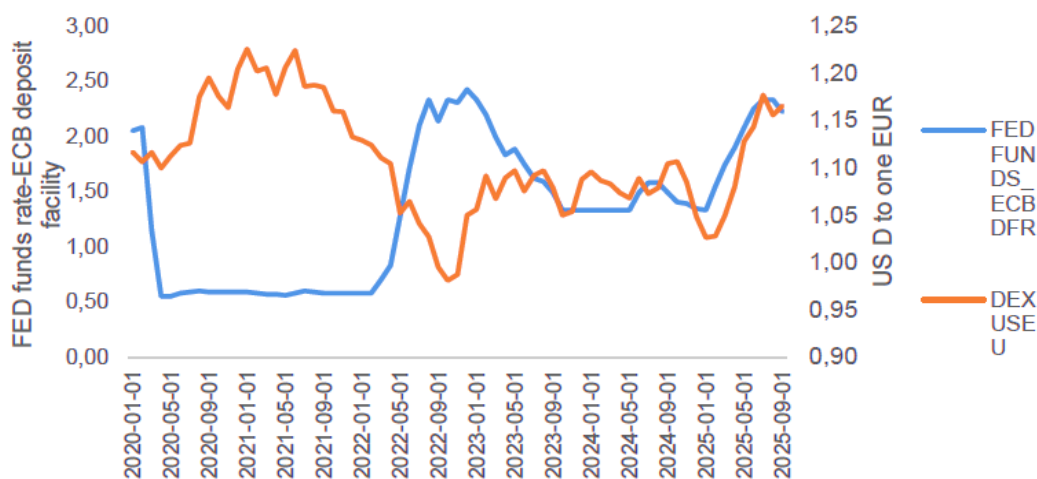

Рис. 1. Відмінності відсоткових ставок ЄЦБ та ФРС і обмінний курс долара США до євро, 2020–2025 рр. (вересень)

Джерело: Federal Funds Effective Rate (n. d.).

За даними Бюро економічного аналізу США (BEA), експорт товарів з США до Європи (ЄС плюс Велика Британія та Швейцарія) більш ніж утричі перевищує експорт США до Китаю (*U. S. International Trade in Goods and Services December and Annual 2025, 2026*). 48 з 50 штатів США експортували більше товарів до Європи, ніж до Китаю. Разом вони становлять майже 30% світової торгівлі товарами та послугами і 43% світового ВВП. У 2024 р. трансатлантична торгівля товарами та послугами досягла понад 1.68 трлн євро.

Як показано на *рис. 2*, США та ЄС є двома найбільшими партнерами з торгівлі послугами у світі, найважливішими торговельними партнерами та ринками послуг один для одного. Слід зазначити, що США постійно мають профіцит у торгівлі послугами з ЄС.

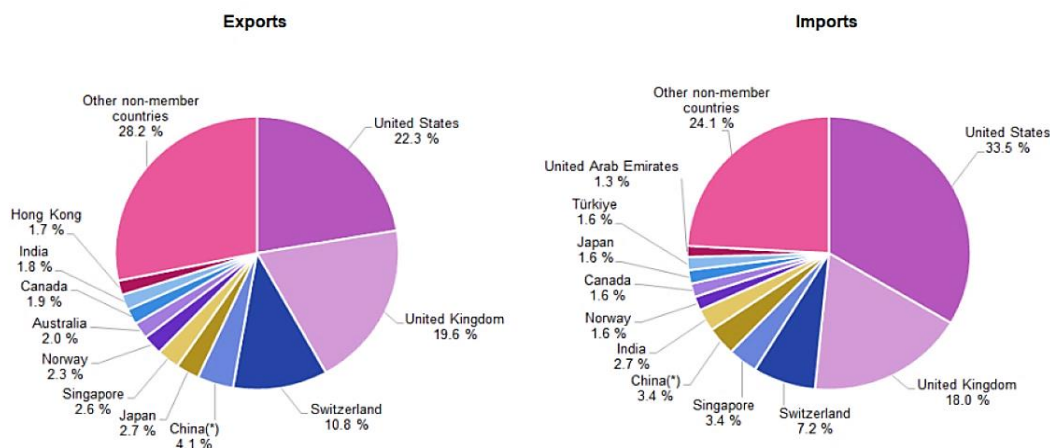

Рис. 2. Географічна структура експорту та імпорту послуг ЄС, 2024 р.

Джерело: побудовано авторами за даними Євростату (*International trade in services (since 2010)*, 2026, January 13)

Обсяг торгівлі послугами між ЄС та США у 2024 р. становив приблизно 817 млрд євро, з яких імпорт послуг ЄС – 482 млрд євро та експорт – 334.5 млрд євро, що призвело до профіциту США у розмірі 148 млрд дол. США. Натомість, ЄС у торгівлі товарами з США мав профіцит у розмірі 198 млрд євро, а у торгівлі послугами дефіцит становив майже 148 млрд євро (*EU–US trade: facts and figures*, 2026, January 22). У цьому відношенні економіки ЄС та США дуже добре доповнюють одна одну.

З початку фінансової кризи дослідження та політичні дебати дедалі більше зсунулися від трансатлантичної синхронізації циклів до диференціалів зростання. Приблизно з 2010 р. США систематично випереджали ЄС за показниками номінального та реального зростання ВВП (*рис. 3.1.*). Це ознаменувало зміну попередніх тенденцій та посилювало уявлення про те, що ЄС втрачає позиції порівняно зі США. Однак ця картина виглядає інакше, якщо порівняти ВВП за паритетом купівельної спроможності (ПКС) (*рис. 3.2.*). Розбіжність між ВВП ЄС та США, виміряна в поточних доларах США, та їхня близька конвергенція за ПКС свідчить про різницю в рівнях цін, обмінних курсах та внутрішній купівельній спроможності, а не реальний обсяг виробництва. Номінальний ВВП характеризує відносні ринкові оцінки та зовнішню конкурентоспроможність (наприклад, зростання курсу долара США), тоді як ВВП, скоригований за ПКС, відображає реальні економічні можливості та рівень життя. Якщо врахувати цінові різниці, економіки ЄС та США з часом зростали приблизно однаковими реальними темпами.

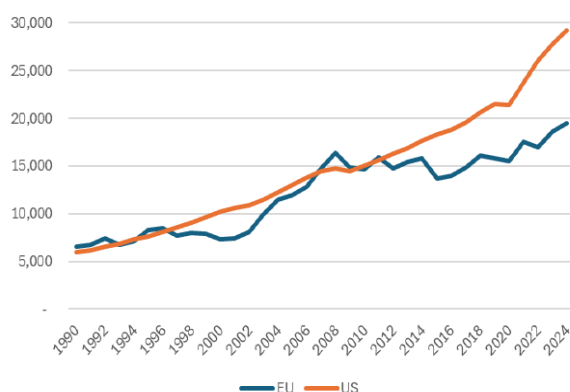

Рис. 3.1. ВВП ЄС та США за поточним курсом долара США, млрд дол. США

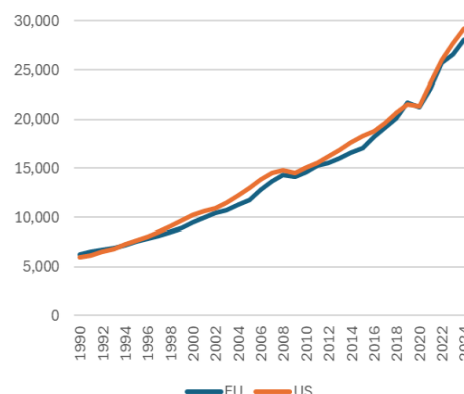

Рис. 3.2. ВВП ЄС та США за ПКС, млрд дол. США

Джерело: Світовий банк (*GDP (current US\$) – United States, European Union, n. d.*).

Однак зберігається розрив у продуктивності праці, що визнається ключовою рушійною силою кращих показників США (*The future of European competitiveness: Report by Mario Draghi, n. d.*). Існує кілька пояснень цього розриву в продуктивності між ЄС та США, проте два з них найчастіше визначаються як основні. По-перше, ринки ЄС (від ринків капіталу до галузевих ринків) залишаються фрагментованими порівняно зі США, а регуляторні відмінності є перешкодою для масштабування та поширення передового досвіду, виробництва та впровадження передових технологій, а також ефективного розподілу капіталу та робочої сили. По-друге, США швидко здобули світове лідерство у розробці та впровадженні передових цифрових технологій та підвищення продуктивності на основі штучного інтелекту, що сприяло збільшенню розриву з фірмами ЄС, особливо у високотехнологічному секторі та секторі послуг.

Щодо торговельної та промислової політики США, то вона мала двоякий ефект. З одного боку, укладення влітку 2025 р. нової торговельної угоди між ЄС та США зменшило невизначеність у торговельній сфері. Це позитивно вплинуло на настрої європейського бізнесу, внаслідок чого поліпшилися експортні орієнтири, коли деякі компанії навіть нарощували поставки до США, особливо на тлі очікувань можливих тарифних суперечок. У першому півріччі 2025 р. спостерігалось поживлення експорту ЄС, частково через *frontloading* – дострокове відвантаження товарів у США напередодні потенційних нових мит. Як зазначено у матеріалах Єврокомісії, це підкреслює адаптивність економіки ЄС – бізнес зміг швидко переорієнтуватися, що підтримало ВВП у складні часи. З іншого боку, американський *Inflation Reduction Act (2022)*, який передбачає великі субсидії для "зеленої" промисловості в США, викликав занепокоєння в ЄС щодо відтоку інвестицій. У 2023–2024 рр. деякі європейські компанії (наприклад, в автомобільній та хімічній

галузях) оголосили про плани розширення виробництва в Північній Америці, де умови стали вигіднішими. ЄС відповів підготовкою власних ініціатив – *Net-Zero Industry Act (Regulation (EU) 2024/1735, 2024, June 13)*, *Critical Raw Materials Act (Regulation (EU) 2024/1252, 2024, April 11)* тощо – для створення аналогічних стимулів у межах ЄС. Хоча цей аспект більше стосується структурної політики, у короткостроковому періоді він позначився на інвестиційних настроях, оскільки уряди окремих країн ЄС розширили програми підтримки промисловості, щоб втримати інвесторів, а це, у свою чергу, вплинуло на фінансові баланси.

Безпекова складова політики США щодо Європи опосередковано впливає на економіку ЄС через зміни оборонних витрат та інвестиційний клімат. Після початку війни в Україні європейські союзники різко збільшили оборонні бюджети (Німеччина, Польща та інші країни оголосили про багатомільярдні плани переозброєння). У 2024–2025 рр. витрати на оборону країн НАТО в Європі досягли рекордних показників за останні десятиліття. Це стимулювало відповідні сектори економіки, зокрема ВПК та високотехнологічних галузей, що, за оцінками, забезпечило додатково близько +0.2–0.3% до зростання ВВП у країнах Східної Європи (*WIIW, 2025*). Водночас невизначеність щодо майбутньої позиції США (через політичні заяви Трампа про НАТО) змусила країни ЄС задуматися про прискорений розвиток "стратегічної автономії". Економічно це означає потенційне збільшення інвестицій у власний оборонно-промисловий комплекс, кібербезпеку та енергетичну інфраструктуру, що може переформатувати структуру витрат державних бюджетів. До того ж попри політичні ризики, самі заяви зі США також можуть стимулювати Європу до більшої згуртованості. Наприклад, на саміті НАТО 2024 р. країни ЄС підтвердили курс на виконання зобов'язання щодо 2% ВВП на оборону, частково як відповідь на сумніви щодо сталості підтримки з-за океану.

Таким чином, макроекономічні показники Європи в останні роки свідчать про складну взаємодію чинників. ВВП ЄС після нульового зростання у 2023 р. почав помірно збільшуватися. За перший квартал 2025 р. ВВП євросони збільшився на +0.4% до відповідного періоду, а за рік продемонстрував 1.5% зростання (*GDP up by 0.3% in both the euro area and the EU, 2026, January 30*). Інфляція знизилася з двозначних значень 2022 р. до 3–4% у 2024 р. і станом на грудень 2025 р. досягла цільового рівня (2%). Міцним залишається ринок праці – рівень безробіття в ЄС утримується на історично низькому рівні – 6% (у деяких країнах навіть нижчий). Однак через постійну невизначеність довіри бізнесу та споживачів відновлюється повільніше – індекси ділових настроїв *PMI* на початку 2026 р. балансували на межі 50 пунктів (між спадом і зростанням) (*HCOB Eurozone Composite PMI, 2026, January*).

Отже, ЄС у 2022–2023 рр. піддався впливу двох зовнішніх шоків: *монетарного*, що було пов'язано з різким зростанням відсоткових ставок у США та інших розвинених країнах (насамперед ФРС США) та спричинило відтік капіталу з Європи, посилення волатильності валютних курсів, зростання вартості запозичень і загальне посилення фінансових умов, ризику для банківської системи та уповільнення кредитування, а також *енергетичного*, спричиненого припиненням постачань газу та нафти з росії, наслідком чого стало різке зростання ціни на газ і електроенергію в ЄС та комунальних платежів домогосподарств, збитки або зупинка підприємств, посилення інфляції, особливо в енергетичному та продовольчому сегментах. Але вже в 2024 р. ЄС зміг до них адаптуватися, здійснивши нову енергетичну політику (*REPowerEU*, спільні закупівлі та *Market Correction Mechanism (MCM)* (*European Commission, 2023, November 28*); антикризову монетарну координацію з ЄЦБ; субсидії для бізнесу та домогосподарств; структурні зміни у постачанні енергоносіїв (перехід на *LNG*, ВДЕ).

Як підсумовує експерт Інтерфакс-Україна Максим Уракін, станом на 2025 р. світова економіка демонструє ознаки "економіки багатьох швидкостей": США дещо охолоджуються, Європа виходить на траєкторію, сумісну з цілями щодо інфляції, зростання Китаю становить 5%, Індія взагалі лідирує (близько 8%), а Туреччина перебуває в умовах високої інфляції (30%) (Уракін, 2026, 31 січня). Для України, зазначає експерт, це означає нову конфігурацію можливостей: дешеві світові гроші з'являться не скоро, але "вікно" для інвестицій у релокацію виробництва, енергетику та ВПК уже відчинене. Такий контекст підтверджує, що Європа адаптувалася до турбулентності й надалі здатна підтримувати Україну, хоча й усвідомлює, що глобальні ризики (включно з позицією США) ще довго впливатимуть на економічний горизонт планування.

2. Зміни на енергетичних ринках ЄС

Війна в Україні спричинила найбільший з початку століття зсув на енергетичних ринках Європи. У сфері енергопостачання до 2022 р. ЄС був тісно інтегрований з рф – понад 40% імпортованого газу та значні частки нафти і вугілля надходили з росії. Використовуючи цю залежність, після свого вторгнення рф почала газовий шантаж, різко скоротивши йогопостачання по трубопроводах улітку 2022 р. Наслідком цього став енергетичний шок в Європі у вигляді стрімкого зростання цін на природний газ (на хабі *TTF* сягнули понад 300 євро за МВт·год у серпні 2022 р. порівняно з докризовим періодом 20–30 євро). Європейські уряди змушені були вживати екстраординарних заходів – від субсидування рахунків споживачів до пошуку аварійних альтернативних постачань скрапленого газу (*LNG*).

Протягом 2022–2023 рр. Євросоюзу вдалося здійснити майже революційну перебудову газового забезпечення. *По-перше*, суттєво скорочено споживання газу завдяки заходам з енергоощадження та переключення на інші види палива. Сукупний попит на газ у ЄС у 2022–2023 рр. скоротився приблизно на 20% порівняно з рівнем 2021 р. Це стало можливим як через теплішу погоду та менше споживання для опалення, так і через тимчасове скорочення промислового виробництва в енергоємних галузях (хімія, металургія), частково компенсоване державними програмами. *По-друге*, переорієнтовані імпорتنі потоки шляхом різкого нарощування імпорту LNG з глобального ринку. Основним його постачальником стали Сполучені Штати – на їхню частку припало до 40% імпорту LNG до Європи у 2022–2023 рр., що зробило США фактично новим головним постачальником газу в ЄС. Також збільшилися постачання з Катару, Нігерії, Алжиру та інших країн. Задіяно потужності регазифікації: Німеччина у рекордні строки збудувала перші LNG-термінали, а інші країни (Франція, Нідерланди, Польща) розширили свої. *По-третє*, залишок російського газу, що надходить трубопроводами (через Україну та "Турецький потік"), а також у вигляді LNG, суттєво зменшився. За даними *Brookings*, у 2023 р. Європа все ще отримувала близько 14.8% газу з росії (8.7% по трубах, 6.1% LNG) – тобто менше п'ятої частини загального постачання, проти майже половини до війни (*Gross & Stelzenmüller, 2024*). Єврокомісія повідомила, що частка російського газу в імпорті впала з 45 до 19%. Хоча у 2024 р. зафіксовано певне відхилення (рф збільшила експорт LNG до Європи, чим скористалися деякі трейдери), стратегічно був визначений чіткий курс на повну відмову від російських енергоносіїв до 2027 р. У травні 2025 р. ЄС затвердив "Дорожню карту", зокрема зобов'язавшись призупинити нові контракти на російський газ і повністю ліквідувати його імпорту до кінця 2027 р. (*European Commission, 2025, May 12*). Отже, роз'єднання ще не завершено, оскільки станом на листопад 2025 р. російський газ формував близько 12% загального імпорту ЄС (7% – трубопровідний, інше – СПГ).

Одночасно з диверсифікацією постачань Європа пережила прискорення "зеленого" переходу. Енергетична криза стала каталізатором для масивних інвестицій у відновлювані джерела енергії та інфраструктуру. За даними Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), внаслідок "енергетичного шоку" після війни частка відновлюваної електроенергії в ЄС зросла з 38 до 47% генерації лише за чотири роки (*World Economic Forum, 2026, January 12*). Це вражаючий приріст, що значною мірою пояснюється введенням нових потужностей вітрової й сонячної енергетики, а також заходами з енергоефективності, які знизили споживання викопного палива. Були зняті деякі регуляторні бар'єри для встановлення ВДЕ, прискорені процедури видачі дозволів. Наприклад, Іспанія, яка потерпала від засух та високих цін на газ, у 2023 р. додала рекордні обсяги сонячних електростанцій до мережі, а Німеччина спростила норми для будівництва вітропарків. Попит на

сонячні панелі та теплові насоси в домогосподарствах ЄС різко зріс під впливом високих цін на газ у 2022 р. Такий сплеск інвестицій у ВДЕ не лише сприяв досягненню кліматичних цілей, а й розглядається як питання національної безпеки.

До того ж поряд з успіхами є й вузькі місця. Головною проблемою стала енергетична інфраструктура, насамперед електромережі. Швидкий розвиток відновлюваних джерел виявив недостатність пропускної здатності мереж для інтеграції нових обсягів електроенергії. У 2025 р. у Європі почастишали випадки, коли вироблену на півночі Німеччини вітрову електроенергію доводилося обмежувати через перевантаження мереж, тоді як на півдні ЄС виникали дефіцити. Такі "вузькі місця" підвищують витрати та гальмують подальше зростання частки ВДЕ (рис. 4). Інвестиції у мережі наразі відстають: хоча ЄС збільшує витрати (очікується 70 млрд євро інвестицій у мережі у 2025 р., що вдвічі більше, ніж десять років тому), однак цього все ще мало для досягнення цілей. Тому ще одним пріоритетом є міждержавні інтерконектори та сховища енергії.

Рис. 4. Структура споживання енергії в ЄС за джерелами, 2023 р.

Джерело: побудовано за даними Євростату (*Energy statistics – an overview, 2025, May*).

З погляду енергетичної безпеки 2024–2025 рр. були для ЄС відносно успішними. Європа змогла пройти зиму 2022/2023 без відключень газу, заповнивши газові сховища до початку опалювального сезону на більш ніж 90%. Зима 2023/2024 теж минула спокійніше, оскільки ціни коливалися у межах 50–70 євро за МВт·год, що в рази менше за пікові значення 2022 р. (IEA, 2024). Ще одне досягнення – механізм спільних закупівель газу та платформа *EU Energy Platform*, що дозволяє країнам ЄС координувати імпорт газу, запобігаючи ціновим "перегонам" між собою. Також для

унікнення спекулятивних стрибків запроваджено граничні ціни на газ на європейських хабах.

Таким чином, на кінець 2025 р. енергетичний ринок ЄС значно оздоровився та став більш стійким до шоків. Стратегічна мета – повна відмова від російських енергоносіїв – уже близька до реалізації без надмірних економічних втрат. Навпаки кризу вдалося обернути на можливість: Європа прискорила інновації в енергетиці, збільшила долю чистої енергії та зміцнила трансатлантичні енергетичні зв'язки (через імпорт *LNG* зі США). Попереду залишаються виклики модернізації інфраструктури та забезпечення доступності енергії, оскільки хоча оптові ціни скоротилися, рахунки споживачів у 2023 р. все ще були вищими, ніж

довоєнні, що негативно впливає на конкурентоспроможність промисловості. Проте загалом ЄС продемонстрував, що навіть за умов, коли енергія використовується як зброя (*energy weaponization*), згуртовані та своєчасні дії можуть захистити економіку від руйнівних наслідків.

3. Вплив зовнішніх шоків на економіку та енергетику України

Ознаки геополітичної турбулентності, що підтвердилися на Давоському економічному форумі 2026 р., свідчать про те, що "нова реальність" у відносинах ЄС–Україна виходить за межі суто інтеграційного треку й дедалі більше набуває безпеково-інституційного виміру. Зокрема, Європейський Союз поступово переходить від ролі переважно фінансового донора та санкційного актора до функції співгаранта регіональної безпеки, здійснюючи це через мобілізацію ресурсів, розбудову ВПК і політичну координацію на тлі зростання умовності й транзакційності американського безпекового залучення.

Економіка України зазнала безпрецедентного за масштабами удару внаслідок воєнної агресії. За офіційними даними, реальний ВВП України у 2022 р. скоротився більш ніж на 29%, майже на третину, що є найбільшим падінням в історії незалежної України та одним з найсильніших економічних спадів у світі за останні десятиліття. Причини очевидні: окупація та бойові дії на частині території, руйнування продуктивних потужностей (заводів, інфраструктури), блокада морських портів (які до війни забезпечували близько 70% зовнішньої торгівлі), масове переміщення населення (як за кордон, так і внутрішньо). Втрата контролю над частиною економічно активних регіонів (Донецька, Луганська, Херсонська, Запорізька обл.), що традиційно робили значний внесок у ВВП (металургія, хімія, машинобудування, агросектор), миттєво позначилась на загальних показниках.

Попри ці екстремальні обставини, вже у 2023 р. українська економіка продемонструвала ознаки адаптації та зростання. За оцінками Держстату, у 2023 р. ВВП зріс на +5.5% порівняно з катастрофічним 2022 р. (Державна служба статистики України, 2025, 31 березня). Таке відновлювальне зростання пояснюється ефектом низької бази (після глибокого спаду навіть часткове відновлення дає великий відсоток) та певним пожвавленням внутрішньої економічної діяльності: бізнес і населення пристосувалися до життя в умовах війни. Наприклад, у центральних і західних областях у 2023 р. активно розвивалися нові підприємства, зокрема через релокацію бізнесу з небезпечних регіонів. Сільське господарство після провалу 2022 р. відновило обсяги виробництва, хоч і стикалося з труднощами експорту через блокаду (було налагоджено альтернативні логістичні шляхи – "шляхи солідарності" через західний кордон, Дунайські порти). Державні видатки, фінансовані міжнародною допомогою, підтримували споживчий попит (виплати зарплат, соціальних видатків та пенсій здійснювалися без значних затримок). Інфляція в Україні, яка різко зросла до 26.6% у 2022 р., в 2023 р. сповільнилася (річна інфляція становила 12%, а на кінець 2023 р. – близько 9.8%, за офіційними

даними). Це стало можливим завдяки жорсткій монетарній політиці НБУ (фіксація курсу гривні у 2022–2023 рр. та підняття облікової ставки до 25% річних), стабілізації цін на пальне та міжнародній фінансовій підтримці, що допомогла профінансувати критичний імпорт.

У 2024 р. темпи зростання уповільнилися – за рік ВВП України зріс лише на 2.9%. Фактично, після короткострокового підйому 2023 р. економіка увійшла у фазу повільного відновлення. Причинами такої ситуації стали: виснаження легкого ресурсу відновлення (чимало галузей вже відновилися настільки, наскільки це можливо в умовах війни), а також нові удари – у 2023 р. погіршилася ситуація з експортом зерна після виходу РФ з "зернової угоди" у липні, що знизило валютні надходження. Крім того, якщо 2022–2023 рр. характеризувалися певною макрофінансовою стабілізацією (завдяки міжнародним вливанням), то у 2024 р. зросли ризики, пов'язані з затримками у фінансуванні дефіциту (восени 2024 р. США тимчасово призупинили фінансування допомоги, що спричинило напруженість).

Таким чином, різке падіння ВВП у 2022 р. внаслідок повномасштабної війни змінилося частковим відновленням у 2023–2025 рр. (рис. 5).

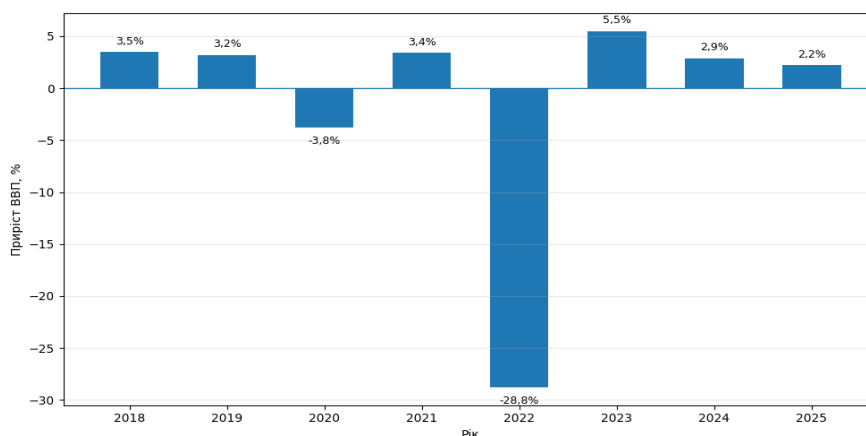

Рис. 5. Реальний приріст ВВП України (2018–2025 рр.), %

Джерело: побудовано авторами за даними Держстату (Державна служба статистики України, 2025, 31 березня) та Мінекономіки України (2026, 16 січня).

Під час війни також змінилася й структура української економіки. Зросли частки сільського господарства та ІТ у ВВП, тоді як промисловість, особливо металургія, впала. Енергетична криза кінця 2022 – початку 2023 рр. (масовані обстріли електромереж) призвела до тимчасового спаду в промисловому виробництві – у грудні 2022 р. промислове виробництво було на 40% нижче довоєнного рівня. Після стабілізації енергопостачання навесні 2023 р. промисловість частково відновилася, але до довоєнних обсягів ще дуже далеко. Натомість ІТ-сектор, який став одним з найбільших експортерів послуг (частка ІТ у експорті послуг перевищила 40%), продовжував працювати та навіть

зростав завдяки тому, що багато ІТ-компаній релокували співробітників за кордон або використовували віддалену роботу.

Енергетика України перетворилася на один з фронтів війни. Російська армія протягом жовтня 2022 р. – березня 2023 р. здійснила сотні ракетних і дронних ударів по об'єктах енергетичної інфраструктури України. Ці атаки мали на меті залишити країну без електрики і тепла в зимовий період, щоб підірвати моральне становище населення та життєздатність економіки. Президент Зеленський 14 січня 2026 року навіть оголосив енергетичну надзвичайну ситуацію після чергової серії обстрілів електростанцій. В пікові моменти (грудень 2022 р., листопад 2023 р.) до 50% енергосистеми України було пошкоджено або відключено, мільйони людей залишалися без світла по кілька годин на добу щодня. Для економіки це означало зупинки виробництва, перебої в роботі транспорту, зв'язку, критичної інфраструктури.

Взимку 2026 р. росія знову почала здійснювати масовані обстріли енергосистеми. Події супроводжувалися різким похолоданням у січні 2026 р., що призвело до пікового навантаження на енергосистему та ускладнило баланс між виробництвом і споживанням електроенергії. Наслідками кризи стали перебої в роботі промислових підприємств, порушення функціонування критичної інфраструктури, зниження економічної активності та погіршення умов життя населення в окремих регіонах. Аварійні бригади в Україні продовжують цілодобові зусилля з відновлення електро- та теплопостачання в той час, коли нічні температури опускаються до -20°C .

Масштабні пошкодження енергосистеми стали ключовим фактором перегляду прогнозів. НБУ погіршив оцінку зростання реального ВВП на 2026 р. до 1,8% (раніше очікувалося 2%). Оцінка дефіциту електрики в Україні зросла вдвічі – з 3 до 6%. Це змушує підприємства витратити більше ресурсів на автономну генерацію, що позначається на вартості кінцевої продукції. Станом на I кв. 2026 р. НБУ оцінює безпрецедентний дефіцит електрики – 12% (рис. 6).

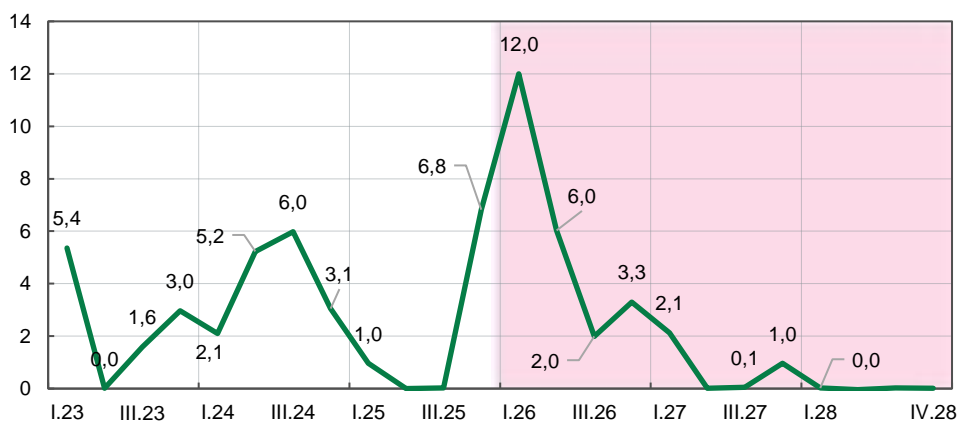

Рис. 6. Дефіцит електроенергії (2023–2028 рр.), %

Джерело: побудовано авторами за даними НБУ (Національний банк України, 2026, січень).

Економічно енергетична війна коштує Україні дуже дорого. За оцінками Міністерства економіки, у 2022–2023 рр. прямі збитки енергетичному сектору перевищили 10 млрд дол. США (зруйновано або пошкоджено десятки високовольтних трансформаторів, сотні км ліній, понад 50% ключових ТЕС і ТЕЦ отримали пошкодження). Непрямі втрати – недовироблена продукція, вимушені простої – ще більші. Уряд змушений витратити резервні кошти на купівлю пального для генераторів, аварійні ремонти, імпорт електрики за високими цінами (АСАПС, 2024, *September* 13). Взимку 2022/2023 Національний банк України навіть оцінив, що блекаути можуть коштувати економіці до -0.5% ВВП щомісяця при найгіршому сценарії, до того ж прогнозує виїзд ще 400 тис. осіб через постійні відключення електроенергії та обстріли енергетичної інфраструктури (Добровольська, 2024, 2 вересня).

Ще один вимір – зовнішньоекономічний та фінансовий вплив. Через блокаду портів та небезпеку судноплавства експорт України у 2022 р. впав майже вдвічі. У 2023 р. дещо покращилась ситуація завдяки "зерновому коридору" (працював з липня 2022 р. по липень 2023 р., дозволивши експортувати до 33 млн т аграрної продукції) та альтернативним шляхам, але все ж експорт товарів у 2024 р. становив лише 39 млрд дол. США проти 64 млрд дол. США у 2021 р. Імпорт скоротився менше (через зростання потреби в пальному, техніці та військовому обладнанні), тому торговельний дефіцит різко збільшився і в січні–вересні 2025 р. становив 13.6 млрд дол. США (НБУ, б. д.). Цей розрив покривається через зовнішні фінансові вливання – гранти, кредити донорів та грошові перекази від українців за кордоном. Міжнародні резерви НБУ завдяки зовнішній допомозі станом на 1 січня 2026 р. зросли до рекордних 57.3 млрд дол. США (Національний банк України, 2026, січень) – це парадоксально високий рівень у розпал війни, що свідчить про безпрецедентні обсяги зовнішньої підтримки. Це дозволило утримувати відносну курсову стабільність (офіційний курс 36.6 грн/дол. США зафіксовано ще в 2022 р., а ринковий готівковий курс протягом 2024–2025 рр. коливався в межах 41–43 грн/дол. США). Надалі різкі стрибки курсу національної валюти малоймовірні через більш ніж достатній рівень золотовалютних резервів, які дозволяють забезпечити ці інтервенції.

Фінансово Україна виживає завдяки міжнародній допомозі. У 2023 р. обсяг офіційного фінансування (гранти і кредити) перевищив 30 млрд дол. США, у 2024 р. – близько 28 млрд. США, ЄС, МВФ, Світовий банк – ключові донори. У 2025 р. Україна залучила 52.4 млрд дол. США зовнішнього фінансування, з яких понад 70% покрили завдяки доходам від заморожених активів РФ. Міжнародна підтримка дозволила повністю забезпечити соціально-гуманітарні видатки бюджету, тоді як внутрішні ресурси спрямовано на оборону. Ключовими донорами стали ЄС (*Ukraine Facility*) та США (Міністерство фінансів України, 2025, 30 грудня). Це дало змогу профінансувати дефіцит бюджету, більша частина якого йде на військові потреби (станом на 2025 р. видатки держави на оборону і безпеку сягали близько

50% всіх видатків бюджету). Державний борг України зріс майже до 130% ВВП, але на час війни кредитори погодилися на мораторій з виплат, тому дефолту вдалося уникнути. Крім того, як зазначає НБУ, вагома частина державного боргу вважається умовними борговими зобов'язаннями, оскільки формується через позики на основі заморожених активів рф (Національний банк України, 2026, січень). Дані щодо джерел додаткового фінансування державного бюджету України у період війни зведено у таблицю.

Таблиця

Додаткове фінансування державного бюджету України у воєнний період станом на 31 грудня 2025 р., млрд дол. США

Джерело	Вид фінансування				
	Гранти	Кредити	Від доходів з російських активів	Внутрішнє	
				ОВДП	Емісія гривні (2022)
ЄС	4.5	52.4	–	–	–
ОВДП	–	–	–	51.4	–
Фінансування ERA	–	–	37.9	–	–
США	30.3	–	–	–	–
МВФ	–	13.3	–	–	–
НБУ	–	–	–	–	12.5
Японія	1	7.6	–	–	–
Світовий банк	–	6	–	–	–
Канада	–	5.4	–	–	–
Велика Британія	0.1	2.9	–	–	–
Інші	0.7	1.3	–	–	–
Німеччина	1.4	0.3	–	–	–
Франція	–	0.4	–	–	–
Італія	0.1	0.2	–	–	–

Джерело: побудовано авторами за даними Міністерства фінансів України (2026, 18 лютого).

Результати аналізу свідчать, що вплив геополітичної турбулентності на Україну є руйнівним, але не фатальним. Економіка втратила третину обсягу, проте зуміла стабілізуватися на нижчому рівні та навіть поновити зростання. Енергетика України протистоїть спробі знищення і поступово оновлюється більш децентралізованими, стійкими технологіями. Досвід України, який вже зараз цінний і для партнерів – у вигляді швидкого ремонту мереж, створення розподілених мікромереж, мобільних котелень тощо – може стати корисним іншим країнам у разі надзвичайних ситуацій. Український бізнес, переживши шок, починає шукати нові ніші, адаптуватися до європейських ринків (особливо враховуючи перспективи членства в ЄС). Таким чином, попри тривалі ризики, українська економіка демонструє ознаки живучості та потенціал для відновлення за умови збереження зовнішньої підтримки та продовження реформ.

4. Реакція України на ризики, що з'являються

В умовах триваючої геополітичної турбулентності Україні необхідно здійснювати комплекс заходів реагування, направлених на зменшення вразливості економіки, посилення її стійкості та закладання фундаменту для післявоєнного розвитку. У зв'язку з цим визначено основні стратегічні напрями, пов'язані з забезпеченням макроекономічної стабільності та підтримкою населення і бізнесу, розвитком енергетичної стійкості, стимулюванням критично важливих галузей, проведенням інституційних реформ, диверсифікацією ринків збуту, взаємодією з ЄС у питанні використання заморожених російських активів, формування стратегічного бачення щодо подальшого розвитку національної економіки.

Що стосується *макроекономічної стабільності* та продовження співпраці з партнерами, слід розуміти, що найближчими роками Україна залишатиметься залежною від зовнішнього фінансування бюджету та платіжного балансу. Тому критично важливо заздалегідь домовлятися про багаторічні пакети підтримки з боку ЄС, США, МВФ та інших донорів. Необхідно розробити механізми страхування військових ризиків для приватних інвесторів (наприклад, через агентства типу *MIGA*² або надання державних гарантій) з метою негайного запуску проєктів у менш небезпечних регіонах. Пріоритетним напрямом НБУ має бути стимулювання економічної активності через відмову від жорсткого контролю валютного ринку і повернення до гнучкого курсу та інфляційного таргетування.

Поряд з цим задля збереження *соціальної стабільності* уряд повинен продовжувати програми адресної допомоги найбільш вразливим верствам населення, зокрема переселенцям, безробітним та бідним домогосподарствам. Поширення та доступність грантових програм для малого бізнесу (стартапи для ветеранів, підприємництво переселенців) сприятимуть самозайнятості й швидкому відновленню економічної активності на місцях. Також вже зараз необхідно планувати заходи з повернення трудових мігрантів після війни, оскільки Україна втрачає трудовий потенціал, а без робочої сили відновлення буде важким. Це можуть бути стимули для бізнесу працевлаштовувати в Україні, програми житла для тих, хто повернеться, розвиток освітніх ініціатив, щоб молодь залишалася або поверталася.

Щодо розвитку *енергетичної стійкості*, з огляду на те, що атаки на енергетику продовжуються, Україні слід інвестувати у розосереджену енергетику. Пріоритетним напрямом є збільшення частки відновлюваних джерел з розподіленими мережами (сонячні панелі на дахах, невеликі вітрові установки, біогазові установки для громад), що

² Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (*MIGA*), що входить до Групи Світового банку, спеціалізується на страхуванні політичних ризиків (війни, експропріації, неконвертованості валюти) для заохочення іноземних інвестицій у країни, що розвиваються.

зменшить навантаження на центральну мережу і робить кожен населений пункт менш уразливим. Також необхідно продовжувати встановлення промислових систем накопичення енергії (батареї) у ключових вузлах мережі, що дозволить швидше відновлювати енергопостачання після аварій. Україна вже співпрацює з ЄС у рамках *ENTSO-E* – варто й надалі розширювати пропускну здатність міждержавних ліній електропередач, аби у разі дефіциту імпортувати більше електроенергії з ЄС. Проте через пошкодження мереж внаслідок російських ударів імпортована енергія не завжди може потрапити саме в ті регіони, де дефіцит найбільший, але вона знижує загальний рівень нестачі (*DiXi Group*, 2026, 21 січня). При цьому можливості імпорту мають фізичні та ринкові обмеження. Україна іноді закупає 2100–2120 МВт, що є граничним обсягом комерційного імпорту. До того ж, якщо ціни в сусідніх країнах ЄС перевищують українські, імпорт стає економічно не вигідним і обсяги закупівель також скорочуються.

Безумовно у перспективі, коли українська ВДЕ-генерація зросте, використовуючи інтеграцію з *ENTSO-E*, Україна зможе і експортувати "зелену" електроенергію до Європи.

Важливим проєктом є відбудова та модернізація енергомережі за принципом "відновити краще, ніж було" (англ. *build back better*), а саме, відновлювати зруйновані підстанції з використанням сучасних технологій (цифрових підстанцій, більш стійкого обладнання). Європейські інвестиційні інституції (ЄІБ, ЕБРР) готові фінансувати такі проєкти, і Україні слід максимально залучати ці кошти. Окрім того, необхідно створити стратегічний резерв обладнання (трансформаторів і генераторів), якого наразі немає, на випадок нових атак можливо спільно з партнерами, які могли б зберігати та швидко поставляти такі запаси.

Необхідно здійснити низку заходів щодо *стимулювання критично важливих галузей та імпортозаміщення*. В умовах ризиків переривання постачання (як це сталося з паливом у 2022 р. чи з електроенергією) Україна має розвивати власні виробництва ключових товарів, наскільки це можливо. Варто підтримати розвиток підприємств ВПК та суміжних секторів – не тільки для потреб фронту, а й з стратегією на експорт. Так, країни Східної Європи збільшують витрати на оборону, тому українські компанії можуть інтегруватися у європейські оборонні ланцюги поставок. Також перспективним є співробітництво з ЄС у сфері критично важливих матеріалів: Європа шукає альтернативні джерела поставок рідкоземельних елементів, літій, титану, і Україна, багата на деякі з цих ресурсів, може стати партнером у їх видобутку та переробці (залучаючи європейські інвестиції з гарантіями безпеки постачань). Уряд оцінює загальний інвестиційний потенціал сектору приблизно в 12–15 млрд дол. США до 2033 р. (*Reuters*, 2025, May 1). Це одночасно зміцнить економічну базу і посилить зв'язки з ЄС.

Для підготовки до повоєнної відбудови навіть під час війни Україні слід продовжувати *інституційні реформи* державного управління, судової системи, антикорупційні заходи. Це умова отримання допомоги та запорука того, що після війни кошти на відновлення будуть використані ефективно. Необхідно реформувати податкову та митну служби, аби спростити торгівлю з ЄС (вже зараз діє безмитний режим з ЄС для більшості товарів, але потрібна й технічна сумісність, наприклад, взаємне визнання сертифікатів, "промисловий безвіз"). Реформа корпоративного управління у державних компаніях та приватизація (де можливо під час війни) допоможуть залучити інвестиції. Також інтеграція до систем ЄС відкриває Україні шлях до отримання значних ресурсів – приватних інвестицій та коштів структурних фондів. Тож вже зараз треба закладати основу для цього: адаптувати законодавство до норм ЄС (на виконання умов кандидатства) та створювати інституції для управління коштами відновлення (у тому числі з міжнародним наглядом для довіри). Мета – реалізувати план Маршалла для України, коли закінчиться активна фаза бойових дій. Проте для спрацювання цього плану Україні потрібно мати спроможність ефективно поглинати допомогу – кваліфіковані кадри, прозорі процедури, проектну готовність тощо.

Стосовно активізації торгівлі необхідно здійснити *диверсифікацію ринків збуту* та логістичних маршрутів. Оскільки торговельні шляхи через Чорне море залишаються під загрозою, Україна має розвивати альтернативну логістику. За підтримки ЄС потрібно збільшити пропускну здатність залізниць і доріг на західному кордоні, будувати зерносховища та термінали у сусідніх країнах (Польщі та Румунії). Хоча наразі ведуться роботи в цьому напрямі, слід прискорити темпи, щоб знизити собівартість перевезень – наразі перевалка через Дунай та залізницею дорожча, що робить українську продукцію менш конкурентною. Також доцільно розвивати перевезення через порти Балтії (потягами до литовських або латвійських портів), відтак – зменшуючи залежність від Чорного моря. Паралельно необхідно вести пошук нових ринків за межами традиційних. Наприклад, розширювати присутність українського продовольства в Азії та Африці через програми продовольчої безпеки.

Подальша *взаємодія з ЄС щодо заморожених російських активів* і репарацій дозволить покрити суттєву долю потреб у відновленні без додаткового боргового навантаження. Як відомо, в ЄС накопичено близько 200 млрд євро заморожених активів Центрального банку рф та олігархів (*European Commission, n. d.*). Україна повинна активно працювати з європейськими партнерами над правовим механізмом використання цих коштів. Пропозиція *Ukraine Reparation Facility* (позичання під ці активи і передача кредиту Україні) – цікавий інструмент. Україна має аргументувати на міжнародній арені моральне і юридичне право спрямувати ці кошти на відбудову зруйнованого агресором.

Також необхідно формулювати стратегічне бачення розвитку України: перехід від виживання до розвитку. Як підкреслюють українські експерти, не можна просто прагнути відновити довоєнну економічну структуру – слід використати шанс на структурний стрибок у продуктивності (Gorodnichenko et al., 2022). Тобто відбудова має бути інноваційною: замість радянських промислових гігантів – сучасні виробництва з переробки сировини на місці, замість транзитної сировинної моделі – розвиток логістики з доданою вартістю, ІТ й інженерних сервісів, що можуть масштабуватися на експорт. Це, своєю чергою, вимагатиме освітньої переорієнтації (підготовка кадрів для нових галузей), а також залучення діаспори та міжнародних експертів до відбудови. Україна вже вибрала шлях інтеграції з ЄС, і майбутнє членство в Євросоюзі – реалістична перспектива кількох років після війни. Тому всі реформи і проекти доцільно розглядати з погляду євроінтеграції. Економічна безпека України є складовою економічної безпеки Європи, тому доцільно ініціювати тісніші платформи координації економічної політики з ЄС вже зараз.

Запропоновані заходи мають на меті не лише пом'якшити поточні ризики, але й підготувати підґрунтя для швидкого розвитку після настання миру. Як свідчить досвід повоєнної відбудови країн Європи чи, наприклад, успіхи східноєвропейських членів ЄС, правильна стратегія і мобілізація ресурсів можуть забезпечити економічне диво навіть після важких потрясінь. Важливо, щоб Україна вже зараз сформувала консенсус щодо такої стратегії й діяла на випередження ризиків, тоді наслідки геополітичної турбулентності будуть значно мінімізовані.

Висновки

Геополітична турбулентність двадцятих років ХХІ ст. – передусім, війна росії проти України та супутні глобальні зрушення – створила серйозні виклики для економік як Європейського Союзу, так і України.

Вплив геополітичних потрясінь на економіку ЄС був відчутним, але, як показує аналіз, контрольованим. Хоча війна висвітила вразливості Європи, зокрема її енергетичну залежність та недостатність оборонних витрат, ЄС успішно впроваджує політику адаптації, а його економіка продемонструвала значну гнучкість і стійкість перед зовнішніми шоками, при цьому геополітичні виклики навіть дали імпульс для прискорення трансформацій.

Сполучені Штати Америки як ключовий геополітичний гравець впливали на економіку ЄС як через ринки, так і через політичні сигнали. Жорстка монетарна політика ФРС призвела до посилення глобальних фінансових умов, що вплинуло й на ЄС. Водночас тісна трансатлантична співпраця у відповідь на війну (санкції проти рф, допомога Україні, нова торгова угода 2025 р.) загалом мала позитивний ефект, знижуючи невизначеність і закладаючи основу для довгострокового партнерства. Чинником стримування в Європі є ризик політичної невизначеності, який спонукає ЄС до розвитку власної автономії в обороні та енергетиці.

Україна зазнала колосального економічного удару від війни, але продемонструвала здатність до виживання та адаптації. Однак критичним лишається зовнішньоторговельний дисбаланс і бюджетний дефіцит, тож наразі ці показники покриваються коштом партнерів. Найбільш руйнівним є цілеспрямоване знищення енергетичної інфраструктури, через що Україна проходить холодну зиму 2026 р. з довготривалим блекаутом.

Основними каналами впливу геополітичної турбулентності на економіку ЄС були:

- близькість до війни – країни, сусідні з Україною, втратили до 1.5–2 в. п. зростання за 2022–2023 рр. та отримали додаткові кілька пунктів інфляції;

- енергетичний шок – пікове зростання цін додало близько 5–7 в. п. до інфляції у 2022 р.;

- фінансові ефекти – глобальне підвищення ставок та перетікання капіталу знизили інвестиції в ЄС у 2022–2023 рр., але стабільність еврозони не похитнулася;

- міграційний ефект – прийом мільйонів українських біженців у Європі спочатку вимагав фіскальних витрат, але середньо- і довгостроково може дати притік робочої сили.

Для України встановлені такі канали:

прямі воєнні руйнування – втрачено значну частку основних фондів, що пригнічує потенціал зростання на роки вперед;

втручання у зовнішню торгівлю – блокада портів, порушення логістики обмежили експорт та імпорт, посиливши залежність від міжнародної допомоги;

електроенергетика як ціль – атаки на інфраструктуру знижують ВВП та вимагають ресурсів на ремонт замість спрямування їх на розвиток;

масова міграція – близько 5–6 млн українців виїхали за кордон, що призвело до втрати частини трудового потенціалу й надалі щодо втрати робочої сили перспективи невтішні.

Україна та ЄС взаємно посилити економічні зв'язки на тлі спільної загрози. ЄС надав Україні багатомільярдну фінансову підтримку (макрофінансову допомогу, бюджетне фінансування, гуманітарні програми) і відкрив свій ринок (скасовано мита і квоти на українські товари), що допомогло українській економіці втриматися. Україна, зі свого боку, стала фактором консолідації ЄС – країни об'єдналися у санкційній політиці та зменшенні залежності від авторитарного режиму РФ також інвестували в оборону. Така інтеграція має стратегічне значення: надалі економічна безпека Європи буде неможлива без відновлення і розвитку України, і навпаки – процвітаюча українська економіка зміцнить спільний європейський ринок та безпеку. Таким чином, висунута на початку статті гіпотеза загалом підтвердилася, але з деякими уточненнями. Для Європейського Союзу війна спричинила короткострокову турбулентність, проте у середньостроковій перспективі ЄС повернувся до позитивного зростання і навіть прискорив трансформаційні процеси в енергетичній та оборонній сферах. Українська економіка, як і передбачалося, зазнала

значних втрат, але вціліла та значною мірою завдяки зовнішній підтримці та внутрішній гнучкості бізнесу, перейшла до повільного зростання.

Попереду ще багато викликів – від невизначеності на полі бою до політичних змін у світі, – але набутий досвід дозволяє краще підготуватися до них. Найбільш серйозними ризиками для України є енергетичні атаки, фінансова залежність та експортні обмеження, тому пропозиції щодо їх мінімізації мають бути враховані під час розробки державної політики. Адекватна реакція на поточні геополітичні ризики стане фундаментом для успішного повоєнного відновлення в Україні.

Подальші дослідження доцільно зосередити на поглибленому аналізі та оцінці середньо- та довгострокового впливу зовнішніх шоків на економіку України, її енергетичний сектор, фінансову стійкість і здатність до структурної адаптації. Надалі на цій основі варто обґрунтувати моделі післявоєнного відновлення України, орієнтовані на підвищення продуктивності, енергетичну стійкість, технологічну модернізацію та зменшення критичної залежності від зовнішньої підтримки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

ACAPS. (2024, September 13). Ukraine. Energy infrastructure attacks: outlook and impact during 2024–2025 cold season. Thematic Report. https://www.acaps.org/fileadmin/Data_Product/Main_media/20240913_ACAPS_Ukraine_Analysis_hub_Attacks_on_the_energy_infrastructure_in_Ukraine.pdf

Bottazzi, Laura, Favero, Carlo, Fernandez-Fuertes, Ruben, Giavazzi, Francesco, Guerrieri, Veronica, Lorenzoni, Guido, & Monacelli, Tommaso (2025). Euro Area Risks Amid US Protectionism. Monetary Dialogue Papers, March 2025. *Economic Governance and EMU Scrutiny Unit European Parliament*. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/764186/ECTI_STU%282025%29764186_EN.pdf

Cinzia, Alcidi. (2025). Risks and opportunities in evolving EU–US financial and economic relations. *European Parliament* (STUD/764369). https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/764369/ECTI_STU%282025%29764369_EN.pdf

Davos 2026: Special Address by Donald J Trump, President of the United States of America. (2026, January 21). <https://www.weforum.org/stories/2026/01/davos-2026-special-address-donald-trump-president-united-states-america/>

DiXi Group. (2026, 21 січня). Дефіцит електроенергії в Україні – що відбувається насправді? <https://dixigroup.org/deficit-elektroenergi%D1%97-v-ukra%D1%97ni-shho-vidbuva%D1%94tsya-naspravdi-rubrika-dostupno-pro-energetiku-z-dixi-group/>

DiXi Group. (2026, January 21). Electricity shortage in Ukraine – what is really happening? <https://dixigroup.org/deficit-elektroenergi%D1%97-v-ukra%D1%97ni-shho-vidbuva%D1%94tsya-naspravdi-rubrika-dostupno-pro-energetiku-z-dixi-group/>

Energy statistics – an overview. (2025, May). https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Energy_statistics_-_an_overview#Final_energy_consumption

European Commission. (2023, November 28). Council Regulation amending Regulation (EU) 2022/2578 as regards the prolongation of its period of application/ Brussels, 28.11.2023. COM(2023) 761 final. 2023/0443(NLE). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023PC0761>

European Commission. (2025, May 12). Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions. *Roadmap towards ending russian energy imports*. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025DC0440R\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52025DC0440R(01))

European Commission. (n. d.). Chapter 1 – The EU’s response to Russia’s war of aggression against Ukraine. <https://op.europa.eu/webpub/com/general-report-2023/en/chapter1.html>

European Economic Forecast – Autumn 2025. (2025). European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs. https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/34538512-fff6-451a-8bbc-4c8d60e4d132_en?filename=ip327_en.pdf

EU-US trade: facts and figures. (2026, January 22). <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/eu-us-trade/>

Federal Funds Effective Rate. (n. d.). <https://fred.stlouisfed.org/graph/?g=TH31>

<i>GDP (current US\$) – United States, European Union.</i> (n. d.). https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=US-EU	
<i>GDP up by 0.3% in both the euro area and the EU.</i> (2026, January 30). https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-euro-indicators/w/2-30012026-ap	
Gorodnichenko, Yu., & Obstfeld, M. (2026, 26 January). <i>You only live twice: A growth strategy for Ukraine.</i> https://cepr.org/voxeu/columns/you-only-live-twice-growth-strategy-ukraine	
Gorodnichenko, Yu., Sologoub, I., & Weder di Mauro, B. (2022). <i>Rebuilding Ukraine: Principles and policies.</i> CEPR Press, Paris & London. https://cepr.org/publications/books-and-reports/rebuilding-ukraine-principles-and-policies	
Gross, S., & Stelzenmüller, C. (2024). <i>Europe's messy russian gas divorce.</i> More than two years after Putin's invasion of Ukraine, reliance on russia for energy lingers. June 18, 2024. https://www.brookings.edu/articles/europes-messy-russian-gas-divorce/	
<i>HCOB Eurozone Composite PMI.</i> (2026, January). NEWS RELEASE MARKET SENSITIVE INFORMATION Embargoed until 1000 CET (0900 UTC). https://www.pmi.spglobal.com/Public/Home/PressRelease/96530bc528ed4c7d856ec7e770f9fbf9	
IEA. (2024). <i>Europe has taken its energy destiny back into its own hands.</i> IEA, Paris. https://www.iea.org/commentaries/europe-has-taken-its-energy-destiny-back-into-its-own-hands , Licence: CC BY 4.0	
Inflation Reduction Act of 2022. (2022). <i>IRS.</i> https://www.irs.gov/inflation-reduction-act-of-2022	
<i>International trade in services (since 2010).</i> (2026, January 13). https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/bop_its6_det/default/table?lang=en	
<i>Regulation (EU) 2024/1252 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024 establishing a framework for ensuring a secure and sustainable supply of critical raw materials and amending Regulations (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 and (EU) 2019/1020.</i> (2024, April 11). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L_202401252	
<i>Regulation (EU) 2024/1735 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on establishing a framework of measures for strengthening Europe's net-zero technology manufacturing ecosystem and amending Regulation (EU) 2018/1724.</i> (2024, June 13). https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1735/oj/eng	
Reuters. (2025, May 1). <i>What are Ukraine's critical minerals and what do we know about the deal with US?</i> https://www.reuters.com/markets/commodities/what-are-ukraines-critical-minerals-what-do-we-know-about-deal-with-us-2025-05-01/	
<i>The future of European competitiveness: Report by Mario Draghi.</i> (n. d.). https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/draghi-report_en	
U.S. International Trade in Goods and Services December and Annual 2025. (2026). <i>The U.S. Census Bureau and the U.S. Bureau of Economic Analysis.</i> https://www.bea.gov/sites/default/files/2026-02/trad1225.pdf	
WIIW. (2025). <i>Forecast Report/Autumn 2025.</i> https://wiiw.ac.at/executive-summary-dlp-7426.pdf	
WIIW. (2025, October 22). <i>Autumn Forecast: Eastern Europe with robust, but slower growth.</i> https://wiiw.ac.at/autumn-forecast-eastern-europe-with-robust-but-slower-growth-n-700.html	
<i>World Economic Forum.</i> (2026, January 12). <i>Keeping the lights on: How power infrastructure gaps risk energy security.</i> https://www.weforum.org/stories/2026/01/power-infrastructure-grid-energy-security/	
Бенедисюк, С. (2025). Генеза правового інституту персональних і секторальних санкцій. <i>Наукові перспективи</i> , 2(56). https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2(56)-1235-1248	Benedysiuk, S. (2025). Genesis of the legal institution of personal and sectoral sanctions. <i>Scientific Perspectives</i> , 2(56). https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2(56)-1235-1248
Державна служба статистики України. (2025, 31 березня). Здійснено оцінку ВВП за 2024 рік. https://stat.gov.ua/uk/news/zdiysneno-otsinku-vvp-za-2024-rik	State Statistics Service of Ukraine. (2025, March 31). The GDP for 2024 has been estimated. https://stat.gov.ua/uk/news/zdiysneno-otsinku-vvp-za-2024-rik
Добровольська, К. (2024, 2 вересня). <i>Наслідки осінніх блекаутів: НБУ прогнозує можливий відтік населення.</i> https://24tv.ua/economy/nbu-sprognozuvav-naslidki-osinnih-blekautiv-lyudi-zmusheni-budut_n2631642	Dobrovolska, K. (2024, September 2). <i>Consequences of autumn blackouts: NBU forecasts possible population outflow.</i> https://24tv.ua/economy/nbu-sprognozuvav-naslidki-osinnih-blekautiv-lyudi-zmusheni-budut_n2631642
Ксэндзук, В., Яцківська, А., & Яцковська, А. (2025). Економічні санкції як інструмент трансформації міжнародного бізнес-середовища: порівняльний аналіз підходів ЄС, США та України. <i>Економіка, управління та адміністрування</i> , 61–69. https://doi.org/10.26642/ema-2025-4(114)-61-69	Ksendzuk, V., Yatskivska, A., & Yatskovska, A. (2025). Economic sanctions as a tool for transforming the international business environment: a comparative analysis of the approaches of the EU, USA, and Ukraine. <i>Economics, Management, and Administration</i> , 61–69. https://doi.org/10.26642/ema-2025-4(114)-61-69

<i>Мінекономіка України.</i> (2026, 16 січня). Мінекономіка: у 2025 році ВВП України зріс на 2,2%. https://me.gov.ua/News/Detail/25c9685b-a465-4945-bf5d-3be9ec515ace?lang=uk-UA&title=Minekonomiki-U2025-RotsiVvpUkrainiZrisNa2-2-	<i>Ministry of Economy of Ukraine.</i> (2026, January 16). Ministry of Economy: in 2025, Ukraine's GDP grew by 2.2%. https://me.gov.ua/News/Detail/25c9685b-a465-4945-bf5d-3be9ec515ace?lang=uk-UA&title=Minekonomiki-U2025-RotsiVvpUkrainiZrisNa2-2-
<i>Міністерство фінансів України.</i> (2025, 30 грудня). У 2025 році Мінфін України залучив \$52,4 млрд зовнішнього фінансування, із яких понад 70% – за рахунок доходів від заморожених активів РФ. https://mof.gov.ua/uk/news/in_2025_ukraines_ministry_of_finance_secured_524_billion_in_external_financing_more_than_70_of_which_came_from_revenues_generated_by_frozen_russian_assets-5520	<i>Ministry of Finance of Ukraine.</i> (2025, December 30). In 2025, the Ministry of Finance of Ukraine attracted \$52.4 billion in external financing, of which over 70% came from revenues from frozen russian assets. https://mof.gov.ua/uk/news/in_2025_ukraines_ministry_of_finance_secured_524_billion_in_external_financing_more_than_70_of_which_came_from_revenues_generated_by_frozen_russian_assets-5520
<i>Міністерство фінансів України.</i> (2026, 18 лютого). Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни. https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435	<i>Ministry of Finance of Ukraine.</i> (2026, February 18). Financing of the state budget of Ukraine since the beginning of the full-scale war. https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435
<i>Національний банк України.</i> (2026, січень). Інфляційний звіт, січень 2026 року. https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2026-roku	<i>National Bank of Ukraine.</i> (2026, January). Inflation Report, January 2026. https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2026-roku
<i>НБУ.</i> (б. д.). Статистика зовнішнього сектору України. https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external	<i>NBU.</i> (n. d.). Statistics of Ukraine's external sector. https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external
Панковець, М. П., & Шевчук, Т. В. (2024). Міжнародні економічні санкції в системі міжнародної безпеки: досвід та ефективність застосування в сучасних умовах. <i>Scientific Bulletin of UNFU</i> , 34(4), 34–40. https://doi.org/10.36930/40340405	Pankovets, M. P., & Shevchuk, T. V. (2024). International economic sanctions in the system of international security: experience and effectiveness of application in modern conditions. <i>Scientific Bulletin of UNFU</i> , 34(4), 34–40. https://doi.org/10.36930/40340405
Уракін, М. (2026, 31 січня). <i>Основні економічні індикатори України та світу в 2025 році.</i> https://interfax.com.ua/news/projects/1141101.html	Urakin, M. (2026, January 31). Key economic indicators of Ukraine and the world in 2025. https://interfax.com.ua/news/projects/1141101.html
ЦЕС. (2026, 16 січня). Огляд української економіки у 2025 році. <i>Дослідження ЦЕС.</i> https://ces.org.ua/ukraines-economic-review-2025/	CES. (2026, January 16). Overview of the Ukrainian economy in 2025. <i>CES Research.</i> https://ces.org.ua/ukraines-economic-review-2025/

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що вони не мають фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не мають відносин із державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автори афілійовані з установою, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів та редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Автори не отримували прямого фінансування для цього дослідження.

Мазаракі, А., & Мельник, Т. (2026). Європейський Союз – Україна: пошуки нової реальності. *Scientia Fructuosa*, 2(166), 4–30. [http://doi.org/10.31617/1.2026\(166\)01](http://doi.org/10.31617/1.2026(166)01)

*Надійшла до редакції 05.01.2026.
Прийнято до друку 26.02.2026.
Публікація онлайн 10.04.2026.*